

sfere, astronomi, oblaci

NEBO

zarez

Tema broja:

Beck, Harrison,
Bauer, Bekavac, Benoist,
Polgar, Jandrić, Ulansey,
Ivanišević, Profeta,
da Silveira, Mendes,
Drummond de Andrade,
Talan

stranice 21-28

Astralna
besmrtnost

ISSN 1331-7970

dvojednik za kulturna i društvena zbivanja • zagreb, 22. studenoga 2001, godište III, broj 68 • cijena 12,00 kn; za BiH 2,5 km; za Sloveniju 320 sit

Razgovor: Antonio Skármeta

Svijet se može mijenjati

Boris Beck

stranica 15

Osijek

Dani Ivana Slamniga

me u kojem je bio pračovjek koji promatra izmjenu godišnjih doba znajući kada će nastupiti sljedeće, ali bez ikakve ideje zašto.

posla što brže i točnije. Mnoge spoznaje nas mimoilaze jednostavno zato jer za njih nemamo dovoljno vremena. I tako se vra-

ona i kako točno nastaje, tako i danas prosječan korisnik upotrebljava svoje računalo ili mobitel. I točno kao što je neandertalac zaključio da vjerojatno postoji bog vatre, tako i moderan čovjek zaključuje da postoji bog računala i mobitela: znanost. On

kronične nesigurnosti u budućnost... Gledamo stručnjake kako čitaju navode statističkih tablica i grafova na isti način kao što su naši preci gledali proroke kako čitaju iz utrobe kokoši."

Potreba za zavirivanjem u budućnost, "varanjem prirode" uzevši komadić nečega što inače pripada samo njoj, oduvijek je svojstvena čovjeku. Želja za znanjem temeljna je ljudska potreba jača od bilo koje druge. Valja se samo sjetiti ograničenja kojima smo svi podložni kao ljudska bića i ne dati se zavesti šarenim stakalcima, nalazila se ona oko vrata urođenika ili na ekranu mobitela. Znanost je nužno ograničena, jer takva su i ljudska bića koja su je stvorila. ▣

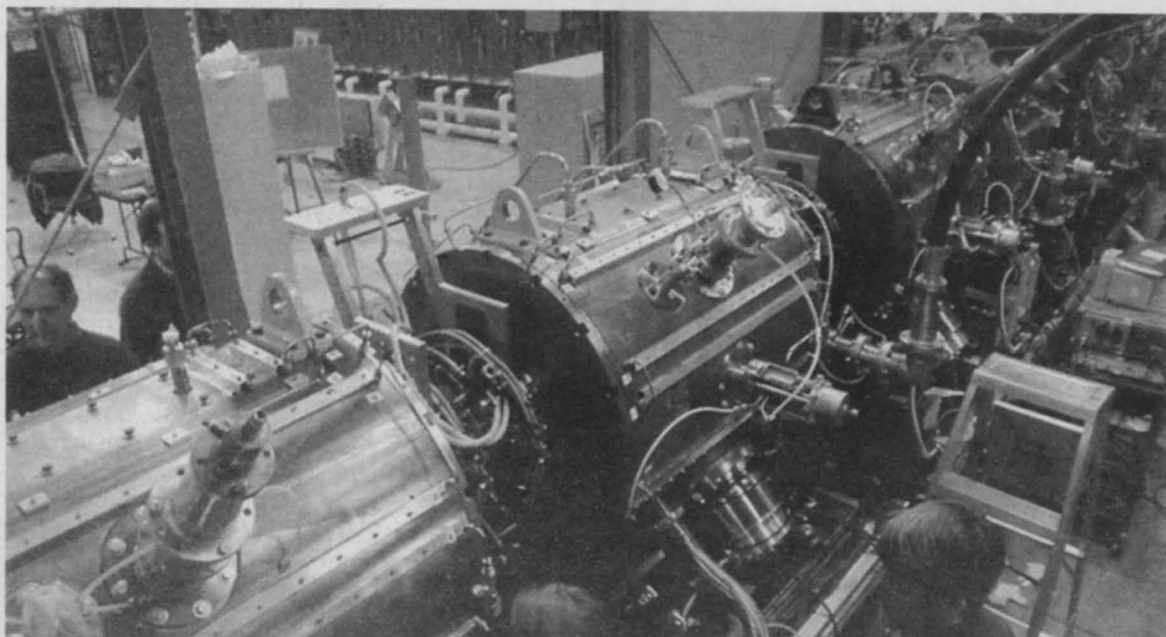
Bog računala i mobitela

Moderni fizičar nalazi se u položaju gotovo identičnom onome u kojem je bio pračovjek koji promatra izmjenu godišnjih doba znajući kada će nastupiti sljedeće, ali bez ikakve ideje zašto

Petar Jandrić

U starom vijeku narod je uzroke stvari tražio u kiši, vjetru, suncu ili pak nekom razvijenijem obliku božanstva. Vračevi su ritualnim plesovima predviđali budućnost i zazivali kišu, a ni jedna važna odluka nije se donosila bez savjetovanja s barem nekoliko proroka i božanstava. Unatoč dvojbenosti koju im je predstavljala takva pomoć (sjetimo se samo vjerojatno najpoznatijeg primjera iz povijesti: proročice Pitije i čuvenog *Ibis redibis*...) ona je uvijek predstavljala i mnogo više od pukog sredstva. Ugodna je spoznaja da postoji netko ili nešto što zna sve i može pomoći.

Razvojem civilizacije te prikupljanjem sve brojnijih spoznaja o prirodi, stari oslonci više nisu bili dovoljni. Popuštajući pred bujicom napretka mjesto prirodnih elemenata zauzimale su sve određene vizije božanstava, a mjesto vračeva sve obrazovaniji svećenici. Kulminacija religioznosti kao odgovora događa se u Evropi u srednjem vijeku, kada je

Separator izotopa i akcelerator čestica koji se koristi za eksperimente u nuklearnoj astrofizici

Mnoge su pojave podložne analizi, ali njihova nam prava priroda uporno izmiče.

Znanstvenicima je trebalo dosta vremena da se priviknu na novosti. Po prvi put u povijesti znanosti dogodila se promjena koja se nije ticala samo vanjskog obrazloženja neke pojave, već samog načina promišljanja svijeta u kojem živimo. Činjenica da u osnovi cijele prirode leže zakoni vjerojatnosti, a ne neka čvrsta, konkretna pravila snažno je uzdrmala tadašnje umove. Najčuvveniji znanstvenik svih vremena, Albert Einstein, nakon tog otkrića u nevjerici je izjavio: "Bog se ne kocka". Mnogi su fizičari posezali u prošlost tražeći odgovore u različitim drevnim filozofijama.

ćamo gotovo na sam početak.

Homo Neandertalensis vs. Homo Sapiens

Kao što je neandertalac čekao da udari munja i zapali drvo, pa je poslije godinama održavao vatru ne znajući u stvari što je

vjeruje u ono što mu znanost nudi i bez previše razmišljanja prihvaća njezine zaključke, a kada se nađe u nesigurnoj situaciji obraća joj se za pomoć. Američki filozof Eric Hoffer to je lijepo sažeo: "Naša sadašnja ovisnost o prognozerima simptom je naše

Urođenici s Nove Gvineje plešu ritualni ples

Komentar

Češljaonica Blues

U posljednjih deset godina promjene urbanog reljefa, češljaonice su izumrle

ju potreban hardware za nekad popularan zahvat, više nalik na smočnice space shuttleova s ni-

zovima polica i bočica koje više ne sadrže kemikalije mirisa mačje pišaline. Sve je pjena, fluid i

na hodočašća seminarima, tečajevima i radionicama, pa posjet frizerskim ordinacijama, s najčešće obaveznim čekanjem, traje kao odlazak prosječnom kardiovaskularnom kirurgu.

U posljednjih deset godina promjene urbanog reljefa, češljaonice su izumrle poput ihtiosa *fin du sièclea*. Poneka se još drži uz pravac perifernog pro-

kupljeni sve brojniji spoznajni o prirodi, stari oslonci više nisu bili dovoljni. Popuštajući pred bujicom napretka mjesto prirodnih elemenata zauzimale su sve određenije vizije božanstava, a mjesto vračeva sve obrazovaniji svećenici. Kulminacija religioznosti kao odgovora događa se u Evropi u srednjem vijeku, kada je službena znanost (fizika, kemija, biologija) naprosto bila logična posljedica vjere, i kao takva zapisana u Bibliji, a svatko tko je pokušao nešto objasniti drukčije završavao je na lomači.

No, razvoj je temeljna značajka prirode. Unatoč svim nedaćama ljudi su i dalje tražili nove spoznaje. Na poslijetku se dogodio korak koji nas dovodi u današnjicu: Crkva je prepustila znanosti mjesto koje zaslužuje u svjetovnim stvarima, potpuno se povukavši u sfere duhovnog.

Razdvajanje duhovnog i materijalnog

I sada se, na poslijetku, čini da je sve u redu. Znanost se brine o tehnologiji, različite crkve i pokreti brinu se o duši, i svijet je lijep. Čista idila – jedino što je svjetlosnim godinama daleko od istine. Fizika druge polovice dvadesetog stoljeća jasno je dala do znanja da je ta slika polovična. Gledamo li automobil ili loptu, i znamo li njihove početne položaje i brzine, u stanju smo precizno izračunati što će se s njima dogoditi nakon, recimo, pet minuta. Gledamo li, međutim, čestice na atomskoj ili subatomskoj razini, stvari se stubokom mijenjaju. Mjerenje u klasičnom smislu riječi više ne postoji, te smo prisiljeni opažati pojave na indirektno načine, uz pomoć najčešće skupe opreme. Također, nije moguće predviđati sa sigurnošću – moguće je jedino odrediti vjerojatnost da se nešto dogodi.

Moderni fizičar nalazi se u položaju gotovo identičnom ono-

novi. U prirodi i zakonitosti, konkretna pravila snažna je uzdrimala tadašnje umove. Najčuvjeniji znanstvenik svih vremena, Albert Einstein, nakon tog otkrića u nevjerici je izjavio: "Bog se ne kocka". Mnogi su fizičari posezali u prošlost tražeći odgovore u različitim drevnim filozofijama. Najpopularnije su, naravno, bile istočne filozofije, pa je tako veliki fizičar i nobelovac Werner Heisenberg bio i poprilično dobar poznavatelj Veda, tvrdivši da mu to znanje izuzetno pomaže u vizualiziranju pojava u kvantnoj fizici. I danas su mnoge temeljne pojave u fizici razjašnjene samo fenomenološki, što otvara put obrazloženjima svih boja i predznaka. Iako su znanost i religija potpuno različite strukture promišljanja, broj međusobnih dodirnih točaka stalno se povećava. Odgovori na mnoga fundamentalna pitanja i dalje su čvrsto u rukama Onoga Koji Sve Vidi i Sve Zna.

Filozofske dileme i korisnik

A mi, obični ljudi? Prosječan se čovjek i ne brine mnogo za filozofske dileme koje se javljaju prilikom interpretacije pojava na subatomskoj razini. Umjesto toga, on koristi mogućnosti koje mu pruža moderna tehnologija za poboljšanje kvalitete života i brzine rada. Pritom poznavanje načina kako pojedina naprava funkcionira zaista nije njegova briga – postoje ljudi koji se bave time. Njegov je jedini posao stalno usvajati nove tehnologije i primjenjivati ih na području kojim se primarno bavi.

Znanost i tehnologija današnje napreduju brže nego što to itko može pratiti. Funkcioniranje pojedinca u društvu postaje znatno otežano bez uske specijalizacije. Postaje sve manje bitno poznavati cjelokupnu sliku ili proces, važno je samo obavljati svoj dio

Češljaonica Blues

U posljednjih deset godina promjene urbanog reljefa, češljaonice su izumrle poput ihtiosa *fin du siècle*

Sandra Antolić

Kako mrzne rosa – nestaje ženskih oblina s ulica. Zamotane u tuljaste kapute i debele midi suknje, žene su nalik na sarme od dlake i vune. Kupuju cipele za zimu, "da imaju za kišu", kao naribanu ciklu i repu po ormarima slažu zimnicu naredanih kaputa; red potkožnog masnog, red ranglan rukava, glokn do koljena, pa presjeku smotuljcima sedamdesetdaskih grilonki... Instinktom pingvinke tradicionalno bezdlake žene zimu dočekuju nespremljene bez još jednog nezaobilaznog detalja – trajne ondulacije. Osim malobrojnih kratkokosih, u postocima ipak zanemarivog udjela u našoj balkanskoj ženskoj populaciji, mnoge si srednjekose i poglavito dugokose žene zimskom jađu doskaču takozvanim – minivalom.

Posljednji je put u povijesti friziranja minival bio hit – sedamdesetih. Čak su i afroameričke žene prestale ravnati svoju prirodno sitnovalovitu kosu i dale joj voljno. Žene koje su tada bile u naponu snage, a u koje ubrajam i svoju mamu, redovito si u minula tri desetljeća ne uskraćuju po trajnicu svaka tri, četiri mjeseca. Današnje se djevojke rijetko onduliraju, a ni frizerski saloni novijeg datuma nema-

zovima polica i bočica koje više ne sadrže kemikalije mirisa mačje pišaline. Sve je pjena, fluid i biljnog je podrijetla.

Korjenitu promjenu frizerskih interijera prati i moderna nomenklatura. Gdje se nekad s limene table kostriješio natpis "češljaonica", "frizer za žene", a u zaglavlju se "bojadisalo kosu", danas blješte prepotentni pandani alu-neonskih "frizerskih studija" i "instituta".

Nekadašnja onomastička formula u frizerajskom nazivlju potegla ravno iz seta ruralnih ženskih imena: Božica, Mirjana, Đurda... danas je prevrednovana u mistični splet zvučnih "Ars", "Stil", "Enigma"... iza čijih izloga leljaju muški frizeri u scenografiji aluminijske, grafitne, staklene i nude visokotehnološke bravure stečene na kolokvijima po pustim londonima.

Devedesete su bile kobne po samoprocjenu buduće obrtničko-frizerske grupacije. Iz znanstvenog pojmovnika institucija za proučavanje strukture kose, simptomatologije poremećaja i mjerenja vrijednosti pigmenta (uz primjenu najnovijih frizersko-farmakoloških terapija) zauvijek su izbačena zastarjela trabunjanja o šišanju, blajhanju, feniranju, onduliranju, farbanju i tapiranju. Nova se frizerska kasta na nevidljivom ruhu ćelavih carica fino operjala te proizvela i neke neraskidive alijanse brojnih medijskih primadona s njihovim frizerkama. Kroz pojam "usavršavanja" frizeri su se prevrednovali u znanstvenike, njihova primarna djelatnost nadovezuje se

jevnim i radiocemama, pa posjeti frizerskim ordinacijama, s najčešće obaveznim čekanjem, traje kao odlazak prosječnom kardiovaskularnom kirurgu.

U posljednjih deset godina promjene urbanog reljefa, češljaonice su izumrle poput ihtiosa *fin du siècle*. Poneka se još drži uz pravac perifernog prometnog krvotoka grada. Unutra iste stare haube nad udubljenim stolicama od crvenog skaja, izgrebani ultrapas na šanku za pribor, stolice na rotiranje za pogled otraga, a zidovi obloženi kakim tapisonom. Kod vješalice, uz ladicu gdje se drži novac, tringelt i paragon blok, red stolica za čekanje s naslaganim starim *Arenama*. U garderobi za frizerke suše se borosane i kuha turska kava na gusnatom rešou. Amonijak još ponekad zasmrducka dok od rijetke kose proizvodi gustu.

U preostalim je češljaonicama grada vječna dvojba hladnih radnih jutara jesu li vikleri drveni ili plastični. Koliko krupne mogu biti umjetne lokne ovaca spaljenog runa kojima se nad mrtvom kosom kunu da je trajna uspjela?

"Budi lijepa za sitnu paru", mami češljaonica na Badnjak i Staru godinu, dok se mušterije žure kući ispeći orahnjaču i zgotoviti francusku. Gužvu u lokalnoj češljaonici opet će zamijesiti gospođe koje vjeruju u TRAJNE vrijednosti; baby boomerice koje su kupovale prvi trajni kruh i trajno mlijeko i udavale se za dečke s njihovim imenima – trajno – na miški.

I dok (na uglu) lije zadnji mlaz laka na potapirani profil, dok se otapa Antartik i Bin Laden lijepi marku na pismo s antraksom, "češljateljice i češljane" zanima jedino ko će po espresso u buffet preko puta.

Nema ni tri koraka... ▣